

Mikhalchuk V.N., Bondar S.O. Pedagogical conditions of formation pupils safe behavior during educational process.

The article deals with the problem of the formation pupils safe behavior during educational process. The authors emphasize that the solution of this problem depends on the definition of teachers readiness towards its formation among schoolchildren of different age groups as the basis of health saving. This research is based on empirical materials obtained from the results of studying the statistics of school traumatism, which takes one of the leading places in the structure of children diseases.

The work is illustrated by the results of a survey which was held according to the specially made questionnaire. 208 teachers from four different educational institutions of different levels by territorial belonging (rural, district, city, regional) took part in it. The frequency, types, places of injuries received by pupils of 1-4, 5-9, 10-11 grades during the training were revealed. The analysis of the data obtained by researchers was carried out and standard statistical methods of processing this data were used. All data is presented in the article in the form of shares and their errors. Student's criterion was used to assess the statistical significance of differences in the indicators. The empirical material is summarized in the tables and charts.

The authors confirm the necessity of modernization of the process of formation of safe behavior among students and their readiness to conduct preventive work. The features of available and desirable sources of information for the purpose of determining the need for their authenticity and compliance with modern principles are traced. The necessity of creation of pedagogical conditions towards forming students health culture is determined. The main ones are the need to update the content of education, the availability of teachers own needs in valeological knowledge, the use of healthforming and health-saving modern technologies. The contradictions between the teachers' well-known consciousness in the necessity of forming a health culture, preventing injuries and their personal readiness and low updating of the result due to the cognitive and practical component was revealed. Its solution may be the next task of the study.

Key words: school trauma, behavior, formation of a health culture, pedagogical conditions

УДК: 378.047:796.5:338.48

Обозний Василь Васильович,
доктор педагогічних наук, професор

**Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова, кафедра туризму
02000, м. Київ, вул. Пирогова, 9
Национальный педагогический университет
имени М.П. Драгоманова, кафедра туризма
02000, г. Киев, ул. Пирогова, 9
National Pedagogical Drahomanov University,
Department of Tourism
02000, Kiev, Pirogov st., 9**

**КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ
З ТУРИЗМОЗНАВСТВА У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ**

Постановка проблеми. Нині у зв'язку зі сталим розвитком світового й вітчизняного туризму питання оптимізації, покращення професійної підготовки фахівців для цього визначеного джерела вагомих фінансових надходжень економіки країн світу є актуальним питанням туристичної освіти. В цьому сенсі важливим вбачається саме компетентнісний підхід до навчання та оцінювання рівня підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства до професійної діяльності відповідно до запитів роботодавців туристичного ринку. Цей підхід надає можливість визначити потенціал особистості студента, його здатності, цінності. Оптимальність компетентнісного підходу пояснюється тим, що майбутніх фахівців з туризмознавства важко оцінювати за їх професійним досвідом, тому що не кожен зі студентів його має. Отже, рівень сформованих у ході навчання компетенцій надає можливість оцінити їх готовність до виконання певних завдань у майбутній праці. Особистий потенціал є найбільш привабливою якістю майбутніх фахівців з туризмознавства

для сучасних роботодавців. Важливо, що саме компетентнісний підхід є певним інструментом посилення соціального діалогу освітньої системи зі світом туристичної праці, засобом поглиблення їх співпраці, взаємозв'язку, взаємодії.

У такій системі підготовки фахівців з туризмознавства вбачається чітка орієнтованість на задоволення потреб роботодавців. Майбутні фахівці в ході навчання мають оволодіти компетенціями, що надасть їм можливість бути успішними у майбутній професійній діяльності в галузі туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На основі теоретичного аналізу підтверджено, питання імплементації компетентнісного підходу в освітню систему підготовки фахівців є важливим і доцільним для сучасної вітчизняної педагогічної практики, що ґрунтується на працях досвічених учених (В. В. Вербицького, Е. Ф. Зеєра, І. О. Зимньої, А. В. Хуторського). Привертають увагу сучасні дослідження науковців, а саме: А. А. Вербицького щодо контекстного навчання у компетентнісному підхо-

ді [7], О. І. Гури щодо психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури [8] та ін.

З'ясовано, що деякі науковці виокремлюють п'ять головних компонентів, які визначають зміст компетентності у професійній сфері: когнітивний; комунікативний; нормативний; регулятивний; рефлексивно-статусний [5]. Опрацьовуючи питання професійної підготовки фахівців, дослідники асоціюють поняття компетентності фахівця з його готовністю до виконання певних професійних завдань [3; 6; 10]. Отже, вважаємо, що ґрунтовне вивчення і впровадження в систему підготовки фахівців з туризмознавства компетентнісного підходу є важливим для сучасної педагогічної науки.

Формулювання цілей роботи. Вагомою тенденцією сьогоденної адаптації освіти майбутніх фахівців з туризмознавства до запитів туристичного ринку праці є те, що наразі найважливішими в сучасних умовах професійної діяльності в галузі туризму є обізнаність фахівців, а також їх потенціал та здатність навчатися впродовж життя. Компетентність є синтезом таких компонентів, як володіння студентами певним набором компетенцій; сформованими особистісними якостями, що визначають мобільність фахівця на ринку праці, здатність результативно діяти для досягнення певного результату, ефективно вирішувати професійні завдання.

Метою статті обрано дослідження особливостей впровадження компетентнісного підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах.

Вклад основного матеріалу. Підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства обумовлена економічними, політичними, суспільними, культурними вимогами соціального розвитку, має глибокий системний і багатогранний характер, є предметом вивчення в педагогічній науці сучасності. Метою цієї підготовки є формування гідних морально-етичних якостей і професіоналізму особистості фахівця, який має оволодіти системою ґрунтовних теоретичних знань, умінь, практичних з туризмознавства для успішного й ефективного виконання обов'язків у майбутній професійній діяльності. Вбачається важливим у педагогічній теорії визначення структури професійної компетентності майбутнього фахівця з туризмознавства з урахуванням домінуючих видів діяльності й вимог роботодавців туристичної сфери.

Зазначимо, що в закордонній освітній туристичній практиці компетентний підхід до навчання, педагогічні цілі, цінності та відповідні технології навчання органічно поєднуються для оптимізації та підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців.

Освітні системи сучасних розвинених країн вважають орієнтацію навчальних програм на компетентнісний підхід та створення ефективних механізмів його запровадження в освітньому процесі одним із шляхів оновлення змісту освіти й навчальних технологій, узгодження їх зі сучасними потребами інтеграції до єдиного європейського та світового освітніх просторів. При цьому визначення того, що потрібно оптимізувати й модернізувати в освітній практиці, з'ясовується на основі думок і вимог роботодавців туристичної галузі.

Так, наприклад, в освітній системі США дослідженням потреб професійної підготовки для туристичної галузі займається автоматизована коаліція освіти в межах Американського товариства туристичних агентств. Цим товариством розроблено перелік знань, умінь, навичок і якостей, якими мають оволодіти майбутні фахівці з туризму під час професійної підготовки: вміння використовувати довідники готелів і туроператорів; ділові навички, доброзичливість, організованість, акуратність; здатність надавати слушні поради клієнтам; знання географії, всесвітньої історії, комп'ютерних систем бронювання, онлайн ресурсів, бронювання авіарейсів, розрахунку ціни маршруту, калькуляції міжнародного маршруту, оренди автомобіля, бронювання готелю; знання документообігу, митних і візових вимог, стандартів з охорони здоров'я, умінь роз'яснити їх клієнтові; знання психології сезонного покупця і вміння продавати туристичні послуги; умінь надавати корисні й життєво важливі підказки туристові, добре говорити і гарно виглядати [1].

Компетентнісний підхід акцентує увагу на отриманні майбутніми фахівцями операціонального, діяльнісного результату і визначається рівнем сформованих компетентностей. Головна мета полягає у засвоєнні системи знань, умінь, навичок, особистих і професійних якостей, здатностей визначати цілі, приймати рішення, діяти у невизначених професійних ситуаціях. Найважливішою ознакою цього підходу є здатність студентів до безперервного навчання, що, звичайно, можливо на основі ґрунтового оволодіння системою знань. Оновлення освітніх підходів у підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства є закономірним процесом цілісного розуміння поняття освіченості, структуру якого складають діяльнісний, творчий досвід, досвід самоорганізації, рефлексії, самооцінки. Система педагогічних принципів, технологій, що розглядається як спеціальна сфера освітнього процесу, формує концепцію компетентнісного підходу в освіті.

Поняття компетентність/компетентності визначається як здатність особи до виконання певного виду діяльності, що виражається через знання, розуміння, умінь, цінності, інші осо-

бисті якості [9]. Отже, компетентнісний підхід до навчання й оцінювання готовності майбутніх фахівців надає можливість визначити їх потенціал, спрямованість цього потенціалу, найбільш виражені компетенції, сферу їх ефективного застосування.

Оволодіння фахівцями знаннями, уміннями і навичками спрямоване на вдосконалення їх компетентності, сприяє інтелектуальному й культурному розвитку особистості, формуванню здатності адекватно реагувати на запити суспільства, роботодавців, клієнтів з туризму. Компетентність є інтегрованою результативно-діяльнісною характеристикою системи освіти. Компетентнісний підхід спрямовує майбутнього фахівця орієнтуватись в інформаційному просторі, на ринку праці, в сучасному суспільстві та подальшій освіті [11]. Компетентнісна освіта спрямована на задоволення особистих, соціальних, професійних, культурних потреб суспільства. За такого спрямовування відбувається перехід від традиційного підходу, центром якого є викладання, до освіти, орієнтованої на навчання, де центром навчального процесу є студенти [2].

Отже, компетентнісний підхід у професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства спрямований на посилення взаємозв'язку

системи освіти з підприємствами туристичної галузі відповідно до світових, вітчизняних, регіональних вимог туристичного ринку. Під компетентністю фахівця досліджуваного напрямку слід розуміти спеціально структурований комплекс знань, умінь, навичок, установок, набутий у процесі навчання. Імплементация цього підходу передбачає визначення характеристики професійної діяльності фахівців, формулювання компетенцій, якими вони мають оволодіти в ході навчання.

Висновок. Теоретичний аналіз з обраної проблеми довів, що на сьогодні в Україні професійна підготовка майбутніх фахівців з туризмознавства потребує оновлення у зв'язку з глобальними світовими змінами й тенденціями. Важливим у цьому сенсі вбачається запровадження в систему підготовки фахівців означеного напрямку компетентнісного підходу, як потужного засобу підвищення її ефективності відповідно до світових, вітчизняних, регіональних вимог туристичного ринку.

Перспективи подальших досліджень вбачаються в розробці інших напрямів оптимізації професійної підготовки майбутніх фахівців з туризму і туризмознавства у вищих навчальних закладах.

Література

1. Latest News. The American Society of Travel Agents. URL: <http://www.asta.org/> (Last accessed: 11.09.2017 р.).
2. Paul Kirschner, Paul Van Vilteren, Hans Hummel, Marcel Wigman. The design of a study environment for acquiring academic and professional competence Studies in Higher Education. Vol. 22, 1997. Issue 2 URL: <http://srhe.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03075079712331381014#.WeIr3VS0OHs> (дата звернення: 17.10.2017 р.).
3. Адольф В. А. Профессиональная компетентность современного учителя: монография / М-во общ. и проф. образования РФ. Краснояр. гос. ун-т. – Красноярск: КГПУ, 1998. – 309с.
4. Антонюк Л. Л., Василькова Н. В., Ильницький Д. О., Кулага І. В., Турчанінова В. Є. Компетентнісний підхід у вищій освіті: світовий досвід. – Київ: КНЕУ. – 2016. – 66с.
5. Бережнова О. В., Пилогина Е. І. Компетентность профессионала как психолого-акмеологическая проблема / Психология в России и за рубежом: материалы Междунар. науч. конф. (г. Санкт-Петербург, окт. 2011 р.). Санкт-Петербург: Реноме, 2011. – С. 60-63.
6. Болотов В. А., Сериков В. В. Компетентностная модель: от идеи к образовательной программе. Педагогика: научно-теоретический журнал Российской академии образования. Москва: Педагогика, 2003. №10. – С. 8-14.
7. Вербицкий А. Контекстное обучение в компетентностном подходе. Высшее образование в России. 2006. – № 11. – С. 39-46.
8. Гура О. І. Теоретико-методологічні основи формування психолого-педагогічної компетентності викладача вищого навчального закладу в умовах магістратури: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя, 2008. – 546с.
9. Національна рамка кваліфікацій: затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 23 лист. 2011 р. № 1341 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> (дата звернення: 21.09.2017 р.).
10. Тришина С. В., Хуторской А. В. Информационная компетентность специалиста в системе дополнительного профессионального образования. Эйдос: Интернет-журнал. 2004. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2004/0622-09.htm> (дата обращения: 17.10.2017 р.).
11. Химинець В.В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя URL: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49> (дата звернення: 14.10.2017 р.).

References

1. Latest News. The American Society of Travel Agents. URL: <http://www.asta.org/> (Last accessed: 11.09.2017).
2. Paul Kirschner, Paul Van Vilteren, Hans Hummel, Marcel Wigman. The design of a study environment for acquiring academic and professional competence Studies in Higher Education. Volume 22, 1997. Issue 2 URL: <http://srhe.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03075079712331381014#.WeIr3VS0OHs> (дата звернення: 17.10.2017).
3. Adolf V. A. Professionalnaya kompetentnost sovremennogo uchitelya: monografiya / M-vo obsch. i prof. obrazovaniya RF. Krasnoyar. gos. un-t. Krasnoyarsk: KGPU, 1998. – 309 s.

4. Antonyuk L. L., Vasilkova N. V., Ilnitskiy D. O., Kulaga I. V., TurchanInova V. E. Kompetentniy pldhd u vischly osvltf: svltoviy dosvld. KiYiv: KNEU. – 2016. – 66s.

5. Berezhnova O. V., Pilyugina E. I. Kompetentnost professionala kak psihologo-akmeologicheskaya problema / Psihologiya v Rosii i za rubezhom: materialy Mezhdunar. nauch. konf. (g. Sankt-Peterburg, okt. 2011 r.). Sankt-Peterburg: Renome, 2011. – S. 60-63.

6. Bolotov V. A., Serikov V. V. Kompetentnostnaya model: ot idei k obrazovatelnoy programme. Pedagogika: nauchno-teoreticheskiy zhurnal Rossiyskoy akademii obrazovaniya. Moskva: Pedagogika, 2003. – #10. – S. 8-14.

7. Verbitskiy A. Kontekstnoe obuchenie v kompetentnostnom podhode. Vyisshee obrazovanie v Rossii. 2006. – # 11. – S. 39-46.

8. Hura O. I. Teoretyko-metodolohichni osnovy formuvannya psykholoho-pedahohichnoyi kompetentnosti vykladacha vyshchoho navchal'noho zakladu v umovakh mahistratury: dys. ... d-ra ped. nauk: 13.00.04 / Klasych. pryvat. un-t. Zaporizhzhya, 2008. – 546s.

9. Natsional'na ramka kvalifikatsiy: zatv. postanovoyu Kabinetu Ministriv Ukrayiny vid 23 lyst. 2011 r. # 1341 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1341-2011-%D0%BF> (data zvernennya: 21.09.2017).

10. Trishina S. V., Hutorskoy A. V. Informatsionnaya kompetentnost spetsialista v sisteme dopolnitelnogo professionalnogo obrazovaniya. Eydos: Internet-zhurnal. 22 iyunya 2004. URL: <http://www.eidos.ru/journal/2004/0622-09.htm> (data obrascheniya: 17.10.2017).

11. Khymynets' V. V. Kompetentnisnyy pidkhd do profesiynoho rozvytku vchytelya URL: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49> (data zvernennya: 14.10.2017).

Обозний В. В. Компетентнісний підхід у підготовці фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах.

У статті автор аналізує теоретичне підґрунтя питання застосування компетентнісного підходу у підготовці фахівців у вищих навчальних закладах.

Метою роботи є дослідження особливостей впровадження компетентнісного підходу в професійній підготовці майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах.

На основі теоретичного аналізу акцентовано на доцільності й сучасності використання компетентнісного підходу у вітчизняній педагогічній системі.

З'ясована важливість й актуальність використання компетентнісного підходу у професійній підготовці фахівців з туризмознавства, визначено особливості цього процесу, наведено пропозиції щодо оптимізації й підвищення якості підготовки фахівців означеного напрямку у вищих навчальних закладах відповідно до світових, вітчизняних та регіональних вимог туристичного ринку.

Ключові слова: компетентність, туризмознавство, фахівець з туризмознавства, професійна підготовка, компетентнісний підхід.

Обозний В. В. Компетентностный подход в подготовке специалистов по туризмведению в высших учебных заведениях.

В статье анализируются теоретические основы актуальных вопросов использования компетентностного подхода в подготовке специалистов в высших учебных заведениях.

Целью работы является исследование особенностей внедрения компетентностного подхода в профессиональной подготовке будущих специалистов по туризмведению в высших учебных заведениях.

На основе теоретического анализа акцентировано внимание на целесообразности использования компетентностного подхода в отечественной педагогической системе.

Обоснована важность и необходимость использования компетентностного подхода в профессиональной подготовке специалистов по туризмведению, выяснены особенности этого процесса.

Автором сделаны предложения по оптимизации и повышению качества подготовки специалистов данного направления в высших учебных заведениях Украины в соответствии с мировыми и отечественными требованиями работодателей туристического рынка.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, компетентность, туризмведение, специалист по туризмведению, компетентностный подход.

Oboznyy V. V. Competent approach in preparation of future masters in tourism in higher educational.

In the article the author analyzes the theoretical bases of the problem of using the competence approach in training future masters in higher educational. The analysis of foreign experience of the influence of the competence approach on the education system is carried out.

The author, while analyzing the foreign educational tourism practice, is convinced that a competent approach to learning, teaching goals, values, and related learning technologies in the world is organically combined to optimize and enhance the effectiveness of the training of future professionals. On the basis of theoretical analysis, attention is focused on the appropriateness and modernity of using the competence approach in the domestic pedagogical system.

It is important that the author believes that a competent approach is an instrument for strengthening the social dialogue of the educational system with the world of tourism work, a means to deepen their cooperation, interconnection, interaction.

The importance and necessity of using the competence approach in the professional training of future masters in tourism studies, the specifics of this process are determined, the suggestions on optimization and improvement of the quality of training of future masters in tourism in higher education in accordance with the world requirements of the tourism market are made.

Key words: competence, tourism science, future masters in tourism studies, professional training, competence approach.